

Maksātspējas
kontroles dienests

GADA ZIŅOJUMS 2022

SATURS

levadvārdi	3
2022.gads skaitļos	4
1. ADMINISTRATORA AMATA DARBĪBA	6
1.1. Administratora amata darbības kontrole	6
1.2. Administratoram izvirzītās prasības attiecībā uz izglītību	6
1.3. Disciplinārlietu ierosināšanas apkopojums	7
2. UZRAUDZĪBA	8
2.1. Plānveida uzraudzības pasākumi	8
2.1.1. Neklātienes pārbaudes	11
2.1.2. Klātienes pārbaudes	11
2.2. Sūdzību izskatīšana	12
2.3. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana	13
2.3.1 Pārbaudes Novēršanas likuma prasību izpildē	13
2.3.2. Piemērotās sankcijas par Novēršanas likuma pārkāpumiem	15
2.4. Administratīvo pārkāpumu lietas	15
2.4.1. Administratīvā pārkāpuma procesa vešana 1. līmenī	15
2.4.2. Administratīvā pārkāpuma procesa vešana 2. līmenī	16
3. DARBINIEKU AIZSARDZĪBA DARBA DEVĒJA MAKSĀTNESPĒJAS GADĪJUMĀ	16
4. ELEKTRONISKĀ MAKSĀTNESPĒJAS UZSKAITES SISTĒMA	18
5. MAKSĀTNESPĒJAS NOZARES AKTUĀLIE DATI	19
6. 2023. GADA PRIORITĀTES	23

Izmantotie saīsinājumi

1. **Administrators** – maksātnespējas procesa administrators
2. **Garantiju fonds** – Darbinieku prasījumu garantiju fonds
3. **EMUS** – Elektroniskā maksātnespējas uzskaites sistēma
4. **Maksātnespējas reģistrs** – Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra vestais maksātnespējas reģistrs
5. **Novēršanas likums** – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums
6. **TAP** – tiesiskās aizsardzības process
7. **Uzraugošā persona** – tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošā persona

IEVADVĀRDI

Maksātnespējas kontroles dienesta komandas vērtības ir taisnīgums, profesionalitāte un atklātība. Šīs vērtības ierakstītas arī mūsu darbības stratēģijā un vienmēr ir klātesošas mūsu ikdienas darbā. 2022.gadā Maksātnespējas kontroles dienesta komanda ir strādājusi, lai sasniegtu savā darbības stratēģijā 2021.-2025.gadam un Uzraudzības stratēģijā 2022.-2023.gadam izvirzītos mērķus.

Mērķtiecīgais darbs uzraudzības jomā ir devis rezultātus – 2022.gadā ir samazinājies administratoru un uzraugošo personu rīcībā konstatēto pārkāpumu skaits. Tas pierāda, ka Maksātnespējas kontroles dienesta īstenotā riskos balstītā uzraudzība ir efektīva un sekmē gan pārkāpumu īpatsvara samazināšanos, gan sūdzību skaita samazināšanos.

2022.gads bija Maksātnespējas kontroles dienesta 20 gadu jubilejas gads. Šim notikumam par godu Maksātnespējas kontroles dienesta organizētajā konferencē "Insolvency Goes Digital" pirmo reizi starptautiskā mērogā tika prezentēta EMUS un tās sniegtās priekšrocības: maksātnespējas procesa caurspīdīgums, sistematizēta uzraudzība, informācijas aprīte starp visām maksātnespējas procesā iesaistītajām personām un institūcijām, kā arī sistēmā uzkrāto datu izmantošana politikas plānošanas nolūkiem.

Konferencē Maksātnespējas kontroles dienesta komanda saņēma atzinīgu novērtējumu no ārvalstu kolēģiem, un varējām pārliecināties, ka Latvija maksātnespējas nozares digitalizācijā ir krietnu soli priekšā citām valstīm.

INESE ŠTEINA

Maksātnespējas kontroles
dienesta direktore

“

Viens no uzraudzības mērķiem ir panākt administratoru un uzraugošo personu rīcības atbilstību normatīvo aktu prasībām

Lai sasniegtu šo mērķi, 2022.gadā iestādes vadmotīvs ir bijis principa "Konsultē vispirms" piemērošana. Puse no pārbaudēm noslēgtas ar rīcības nepareizības izskaidrošanu, izstrādāta virkne ar informatīvajiem materiāliem un organizēti vairāki informatīvie pasākumi, lai veicinātu administratoru un uzraugošo personu izpratni par likumīga un efektīva maksātnespējas procesa norisi. Svarīgi atzīmēt, ka 2022.gadā ir uzlabojušies arī tādi maksātnespējas procesa efektivitātes rādītāji, kā atgūstamība (recovery rate) un maksātnespējas procesa izmaksas.

Maksātnespējas kontroles dienesta komanda nepārtraukti strādā, lai veicinātu maksātnespējas nozares efektivitāti un iestādes sniegto pakalpojumu pieejamību, tādējādi sniedzot savu ieguldījumu uzņēmējdarbības vides uzlabošanā. Piemēram, pārskatot maksātnespējīgo darbinieku prasījumu izskatīšanas procesu, 2022.gadā esam to paātrinājuši par 49 %, salīdzinot ar 2021.gadu.

Milzu satricinājumu ikvienam 2022.gada 24.februārī radīja Krievijas sāktais karš Ukrainā. Tas nesis līdzīgu nebijušu mēroga sankcijas, energoresursu cenu pieaugumu un daudz citu negatīvu faktoru, kas radījuši izaicinājumus gan mājsaimniecībām, gan uzņēmējdarbības videi kopumā, tostarp maksātnespējas nozarei. Maksātnespējas procesu skaita pieaugums, sankcijām pakļautu personu maksātnespējas procesu administrēšana ir tie riski, ko Maksātnespējas kontroles dienests ir identificējis un kas būs aktuāli arī 2023.gadā.

**Maksātnespējas kontroles dienests -
pieejama, atvērta un mūsdienīga valsts pārvaldes iestāde.**

Maksātspējas kontroles dienests 2023. GADU UZSĀKOT

UZRAUDZĪBĀ

Maksātspējas procesi un
tiesiskās aizsardzības procesi ~2500

Maksātspējas
procesa administratori 153

2022. GADS SKAITĻOS

Par 25% palielinājies juridiskās personas
maksātspējas procesu skaits

Pasludināti 302 juridiskās personas
maksātspējas procesi

Pasludināti 816
fiziskās personas
maksātspējas procesi

Ierosināti 129
tiesiskās aizsardzības
procesi (ĀTAP)

UZRAUDZĪBA

Sodīto administratoru skaits pret
kopējo administratoru skaitu – 20%

Par pārkāpumiem no maksātspējas
procesa atcelti 4 administratori

Par 53% samazinājies
sūdzību skaits

Saņemtas 46 sūdzības (apmierinātas 14 sūdzības) par
28 administratoru un 2 TAP uzraugošo personu rīcību

Par maksātspējas procesa noteikumu pārkāpšanu
pie administratīvās atbildības sauktas 55 personas, 24 personām piemērots papildsods

Kopējais naudas soda apmērs -
27 915 eiro

Vidēji vienai personai piemērotais sods -
507 eiro

"Konsultē vispirms"

50% no pārbaudēm Maksātspējas kontroles
dienests noslēdzis, izskaidrojot administratoram
viņa rīcības nepareizību

UZRAUDZĪBA NOZIEDŽĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS NOVĒRŠANAS JOMĀ

Noslēgtas 15
pārbaudes

7 gadījumos
ierosināta sankciju
piemērošana

4 lēmumi par naudas soda piemērošanu
(kopā 1650 eiro)

3 lēmumi par brīdinājuma izteikšanu

Organizēti 5 informatīvie pasākumi un izstrādāti 3 informatīvi materiāli administratoriem

ADMINISTRATORU AMATA DARBĪBA

11 administratoriem
izbeigta amata darbība

Vidējais maksātnespējas procesu skaits vienam administratoram
18 (5 juridiskās un 13 fiziskās personas maksātnespējas procesi)

Jauni administratori
profesijā nav uzņemti

2022. gada beigās profesijā praktizēja **153** administratori

ELEKTRONISKĀ MAKSĀTNESPĒJAS UZSKAITES SISTĒMA

Savā 20 gadu jubilejas gadā Maksātnespējas kontroles dienests organizēja starptautisku konferenci "**Insolvency Goes Digital**" (latv.val. "Maksātnespēja kļūst digitāla"), kurā pirmo reizi starptautiskai auditorijai prezentēja EMUS, saņemot atzinību par sistēmas unikalitāti.

 EMUS

569 000

Administratoru un TAP uzraugošo personu
lietvedībā **reģistrēti dokumenti sistēmā**

3455

EMUS e-pakalpojuma lietotāji
(kreditori un parādnieki)

249

Pastāvīgie lietotāji
(MKD, TAP uzraugi, administratori)

DARBINIEKU AIZSARDZĪBA

737 apmierināti darbinieki
no 57 maksātnespējīgiem
uzņēmumiem

Vidēji no garantiju fonda segtā
summa vienam darbiniekam -
1 842 eiro

Kopējā izmaksātā summa
no garantiju fonda -
1 361 582 eiro

LIELĀKIE JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESI (izbeigti 2022.gadā)

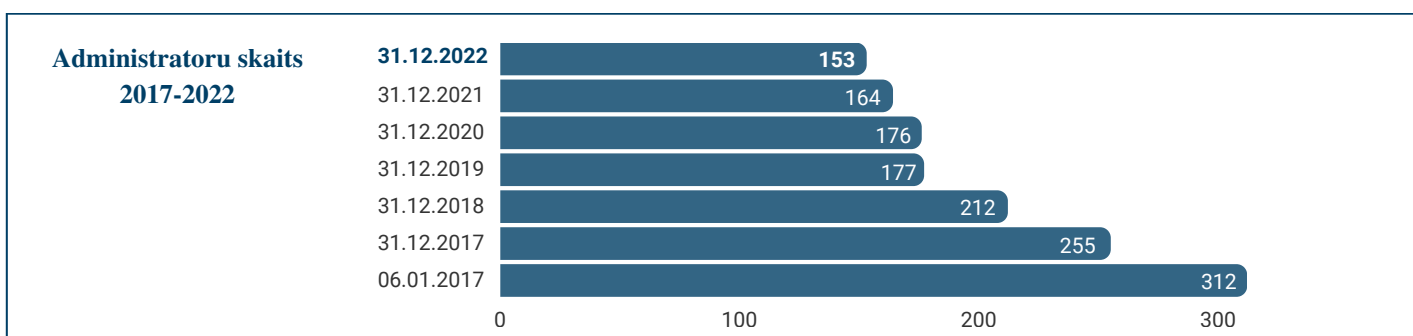
SIA "Ormus"	Atzīto kreditoru prasījumu apjoma ziņā	33 milj. eiro
AS "Krāsainie lējumi"	Atgūto finanšu līdzekļu apjoma ziņā	7 milj. eiro
	Apmierināto kreditoru prasījumu ziņā	6.3 milj. eiro
	Maksātnespējas procesa izmaksu ziņā	960 000 eiro
	Administrators atlīdzības ziņā	350 000 eiro

1. ADMINISTRATORA AMATA DARBĪBA

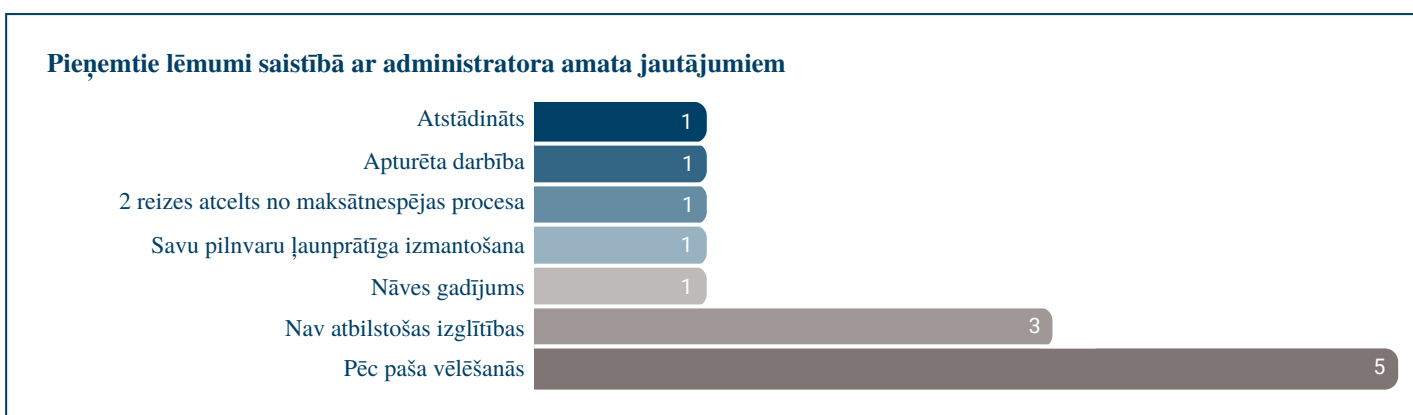
1.1. Administratoru amata darbības kontrole

Atbilstoši 2017.gadā uzsāktajai administratora profesijas reformai administratori pēc iecelšanas amatā ik pēc diviem gadiem kārtoja kvalifikācijas eksāmenu, un otrs divu gadu kvalifikācijas posms noslēdzās 2021.gadā. Savukārt saskaņā ar izmaiņām normatīvajā regulējumā no 2021.gada uzsākts pārejas periods uz piecu gadu kvalifikācijas periodu. Tāpat veiktas izmaiņas saistībā ar administratora eksāmena organizēšanu. Līdz ar to 2022.gadā Maksātspējas kontroles dienests kvalifikācijas eksāmenus un administratora eksāmenu neorganizēja. Attiecīgi šobrīd amatā ieceltie administratori kvalifikācijas eksāmenu kārtos 2024.gadā (atbilstoši amata apliecību derīguma termiņiem).

Atbilstoši maksātspējas reģistra datiem 2022.gada beigās bija 153 administratori, no kuriem profesijā aktīvi darbojās 146 administratori, savukārt 7 administratoriem ir ierobežota amata darbība (t.i., apturēta amata darbība vai administrators atstādināts no amata darbības veikšanas).

2022.gadā izbeigta amata darbība 11 administratoriem, no kuriem 5 administratori atbrīvoti no administratora amata pēc paša vēlēšanās, savukārt 6 - atcelti no amata. 2022.gada sākumā konstatēts, ka 3 administratoriem nav iegūta nepieciešamā izglītība tiesību zinātnēs (sīkāk skatīt 1.2. nodaļā), līdz ar to uz šī pamata tika pieņemti trīs lēmumi par administratoru atcelšanu no amata. Tāpat pieņemts **1 lēmums par administratora atstādināšanu no amata darbības veikšanas.**

1.2. Administratoram izvirzītās prasības attiecībā uz izglītību

Saskaņā ar starptautiski pieņemto praksi, lai kļūtu par administratoru, personai jābūt atbilstoši augstākajai kvalifikācijai un profesionālajām zināšanām, jo maksātspējas procesa vadīšanai ir nepieciešamas daudzveidīgas prasmes, tostarp zināšanas tiesību, kā arī komercdarbības, finanšu un grāmatvedības jautājumos (skatīt Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas vadlīnijas administratoru profesionālajam un tiesiskajam regulējumam).

Attiecīgi katra valsts nosaka noteiktas izglītības prasības administratora (vai cita pielīdzināta) amata kandidātiem. Likumdevējs Latvijā ir izšķīries, ka sekmīgai maksātnespējas procesu vadīšanai būtiskākā ir izglītība tiesību zinātnēs.

Maksātnespējas likuma 13.pants definē administratoram izvirzītās prasības un ierobežojumus. Viena no obligātajām prasībām administratoram ir iegūta izglītība tiesību zinātnēs.

2007.gada Maksātnespējas likumā likumdevējs īpaši noteica, ka administratora pretendents jāiegūst augstākā profesionālā izglītība tieši tiesību zinātnēs un jurista kvalifikācija. Savukārt Maksātnespējas likuma (spēkā no 01.11.2010.) pārejas noteikumu 7.punktā likumdevējs noteica, ka prasība par augstāko izglītību tiesību zinātnē piemērojama no 2017.gada 1.janvāra.

Savukārt, pamatojoties uz Satversmes tiesas 2011.gada 22.novembra spriedumu lietā Nr.2011-04-01, Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 7.punktā tika veikti grozījumi, lai nodrošinātu iespēju samērīgā termiņā izpildīt prasību par augstākās izglītības iegūšanu tiesību zinātnēs. Proti, prasība par augstāko izglītību tiesību zinātnē piemērojama no 2022.gada 1.janvāra.

Tādējādi atbilstoši Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 7.punktam administratoriem augstākās izglītības iegūšana tiesību zinātnē bija jāuzsāk līdz 2014.gada 1.janvārim un tā jāiegūst līdz 2022.gada 1.janvārim. Ja administrators līdz 2021.gada 31.decembrim nebija izpildījis prasību par attiecīgās izglītības iegūšanu, viņš tika atcelts no administratora amata. 2022.gada sākumā konstatēts, ka 3 administratoriem nav iegūta nepieciešamā izglītība tiesību zinātnēs, un attiecīgi viņi tika atcelti no amata.

1.3. Disciplinārlietu ierosināšanas apkopojums

Maksātnespējas likumā kopš 2017.gada ieviests administratoru un TAP uzraugošo personu disciplinārbildības institūts. Maksātnespējas kontroles dienests var ierosināt disciplinārlietu pret administratoru un TAP uzraugošo personu, savukārt pēc disciplinārlietas ierosināšanas disciplinārlietu izskata disciplinārlietu komisija.

Kopš disciplinārbildības institūta ieviešanas jau ir izveidojusies disciplinārlietu komisijas prakse, ko Maksātnespējas kontroles dienests apkopoja disciplinārlietu komisijas prakses apkopojumā. Apkopojums publicēts Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļvietnē.

Apkopojumā tēžu veidā atspoguļotas disciplinārlietu komisijas atziņas par šobrīd praksē visbiežāk analizētajiem disciplinārbildības pamatiem (Maksātnespējas likuma 31.¹ pants). Proti, saistībā ar normatīvo aktu būtiskiem pārkāpumiem, profesionālās ētikas normu būtiskiem pārkāpumiem un sistemātiskiem normatīvo aktu pārkāpumiem.

Būtiskākās tēzes

Attiecībā uz normatīvo aktu būtisku pārkāpumu nepieciešams izvērtēt, vai ar normatīvo aktu pārkāpumu ir nodarīts kaitējums, piemēram, konkrētā maksātnespējas procesa kreditoru kopumam un kāda ir pārkāpuma ietekme uz maksātnespējas procesa virzību

Administratoru nevar saukt pie atbildības par ētikas normu būtiskiem pārkāpumiem par tiem pašiem faktiem, par kuriem administrators tiek saukts pie disciplinārbildības saistībā ar normatīvo aktu pārkāpumiem

Sistemātiski normatīvo aktu pārkāpumi konstatējami, ja administratora darbību regulējošo normatīvo aktu pārkāpumi ir pieļauti vairākkārt, atkārtoti un izdarīti vienā vai vairākos maksātnespējas procesos īsākā vai garākā laika periodā

2. UZRAUDZĪBA

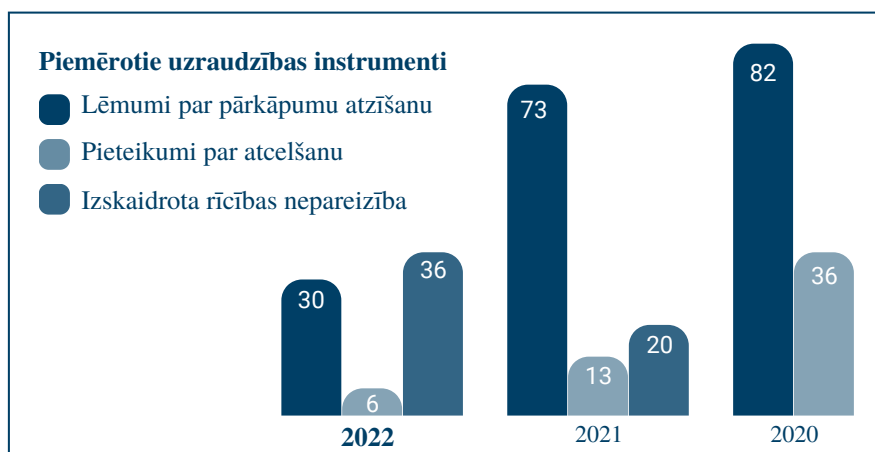
Uzraudzības jomā 2022.gadā Maksātnespējas kontroles dienests īstenoja Uzraudzības stratēģijā 2022.-2023.gadam noteiktās prioritātes un uzdevumus. Maksātnespējas kontroles dienesta īstenošanās uzraudzības mērķis ir nodrošināt administratoru un TAP uzraugošo personu rīcības atbilstību normatīvo aktu prasībām, kā arī nodrošināt, ka maksātnespējas process netiek izmantots, lai noslēptu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju (saistībā ar darījumiem, kas veikti pirms maksātnespējas procesa), vai lai veiktu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju (personai iegādājoties klienta mantu par noziedzīgi iegūtiem naudas līdzekļiem), tādā veidā veicinot maksātnespējas procedūru tiesiskumu un efektivitāti un, secīgi, sekmējot pievilcīgas uzņēmējdarbības vides veidošanu un investīciju piesaisti.

2022.gads ir iezīmējies ar administratoru rīcībā konstatēto pārkāpumu un sūdzību par administratoru rīcību samazināšanos – pārkāpumi konstatēti 20% no visiem administratoriem (2021.gadā – 32%), savukārt, sūdzību skaits samazinājies par 53%, 2022.gadā saņemtas 46 sūdzības. Tas nozīmē, ka Maksātnespējas kontroles dienesta īstenošanā riskos balstītā uzraudzība, kā arī preventīvie pasākumi (informatīvie pasākumi, vadlīnijas, skaidrojumi u.c.) ir efektīvi un sniedz pozitīvu rezultātu attiecībā uz administratoru rīcības likumību.

Vienlaikus gadījumos, kad administratoru rīcībā tiek atzīti pārkāpumi, Maksātnespējas kontroles dienests pieņem pamatotus un tiesiskus lēmumus. To apliecina tiesvedību rezultāti – skatot sūdzības par Maksātnespējas kontroles dienesta lēmumiem, tiesa atstājusi spēkā visus lēmumus, kas pieņemti sūdzību izskatīšanas ietvaros, bet daļā atcēlusi vienu lēmumu, kas pieņemts, noslēdzot plānveida pārbaudi. Attiecīgi atcelto lēmumu īpatsvars ir 1%.

2.1. Plānveida uzraudzības pasākumi

Riskos balstīti preventīvie uzraudzības pasākumi ir būtisks instruments pārkāpumu novēršanai un mazināšanai. 2022.gadā ir samazinājies administratoru rīcībā konstatēto pārkāpumu skaits. Maksātnespējas kontroles dienests ir pieņēmis 30 lēmumus par pārkāpumu atzīšanu administratoru darbībā, kopumā atzīstot 104 pārkāpumus, kas ir par 45% mazāk nekā 2021.gadā, kad tika konstatēti 188 pārkāpumi. Pēc Maksātnespējas kontroles dienesta iniciatīvas par pārkāpumiem no konkrēta maksātnespējas procesa atcelti 4 administratori, tiesai konstatējot 9 pārkāpumus. Ar pieteikumu tiesā Maksātnespējas kontroles dienests vērsas gadījumos, kad konstatē būtiskus pārkāpumus, šaubas par administratora objektivitāti vai ļaunprātīgu pilnvaru izmantošanu. Tāpat tiesa apmierinājusi 2 Maksātnespējas kontroles dienesta pieteikumus par TAP uzraugošo personu atcelšanu saistībā ar Maksātnespējas likumā noteikto pienākumu nepildīšanu.

2022.gadā plānveida uzraudzības ietvaros Maksātnespējas kontroles dienests principa "**Konsultē vispirms**" ietvaros aktīvi piemērojis preventīva rakstura uzraudzības instrumentu – rīcības nepareizības izskaidrošanu. Šo instrumentu Maksātnespējas kontroles dienests piemēro, kad konstatēto pārkāpumu raksturs nav būtisks vai sistemātisks, lai panāktu administratoru izpratni

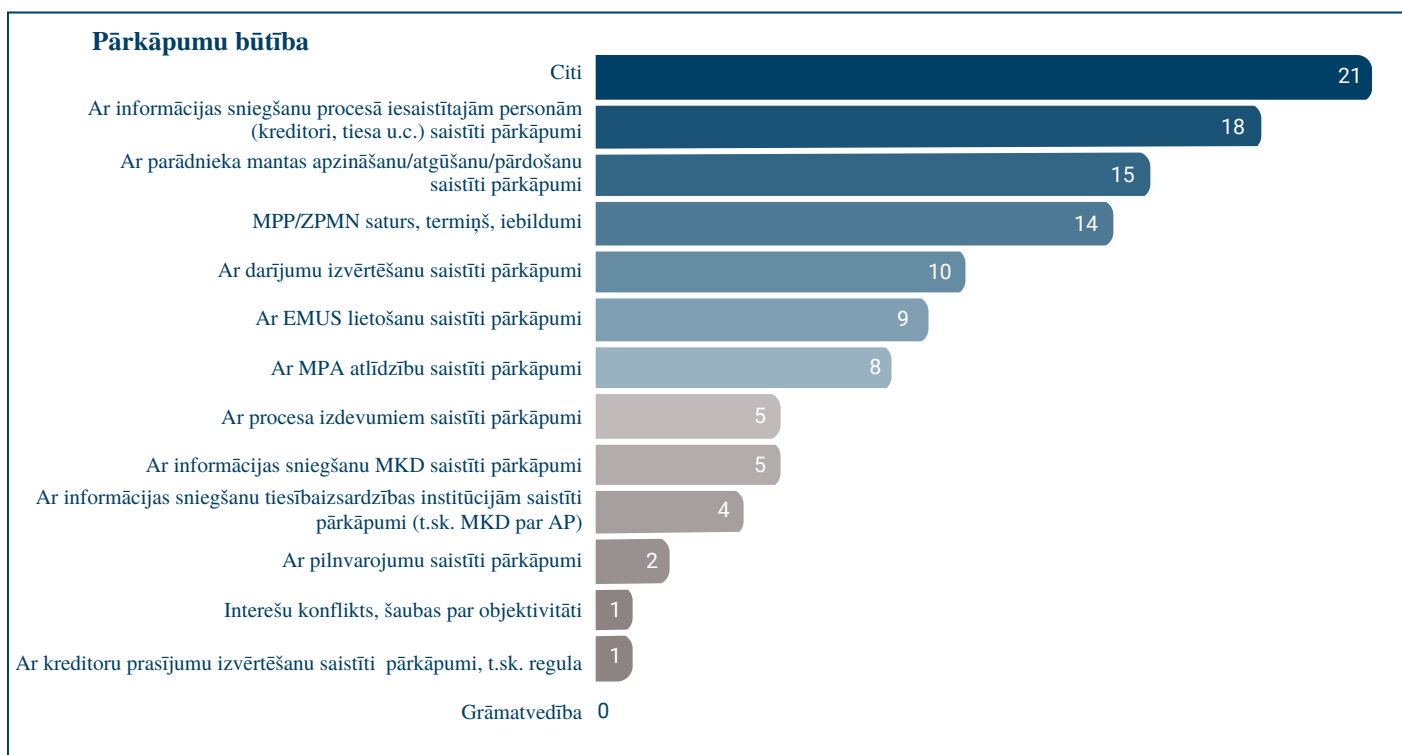
par normatīvo aktu prasībām (skatīt informatīvo materiālu par maksātnespējas procesa administratora uzraudzības instrumentu piemērošanas principiem). Salīdzinot ar 2021.gadu, kad rīcības nepareizība administratoram tika izskaidrota 20 reizes, **2022.gadā šis instruments tika piemērots, noslēdzot 36 pārbaudes, proti 50% gadījumu.**

Konstatētie pārkāpumi

2022.gadā tāpat kā 2021.gadā visbiežāk tika konstatēti pārkāpumi, kas saistīti ar:

- informācijas nesniegšanu maksātnespējas procesā iesaistītajām personām (16%);
- parādnieka mantas apzināšanu, atgūšanu un pārdošanu (13%);
- ziņojuma par mantas neesamību un mantas pārdošanas plāna sastādīšanu (12%).

Atbilstoši Uzraudzības stratēģijai 2022.-2023.gadam, Maksātnespējas kontroles dienests kā būtisku prioritāti uzraudzības jomā 2021. un 2022.gadā izvirzīja uzdevumu pārliecināties, ka administratori ir izvērtējuši parādnieka pirms maksātnespējas procesa slēgtos darījumus. Lai gan pārkāpumi šajā jomā ir konstatēti, to skaits ir būtiski samazinājies. Konstatējot šādus pārkāpumus, Maksātnespējas kontroles dienests vienlaikus uzliek arī tiesisko pienākumu veikt administratoram vispusīgu un objektīvu valdes locekļa darbību izvērtēšanu, tostarp izvērtēt, vai pastāv pamats sniegt ziņas tiesībsardzības institūcijām, vienlaikus informējot kreditorus par veikto izvērtējumu. Ņemot vērā darījumu izvērtēšanas nozīmīgumu maksātnespējas procesā, darījumu izvērtēšanas aspekts būs Maksātnespējas kontroles dienesta prioritāte arī 2023.gadā.

Piemērs

Pamatojoties uz tiesas blakus lēmumu, ar kuru Maksātnespējas kontroles dienestam uzdots nodrošināt administratora rīcības izvērtēšanu saistībā ar otrās izsoles izsludināšanu, tostarp iespējamu sludinājuma publikācijas oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" viltošanu, konstatēts, ka administrators tiesā iesniedza sludinājuma apliecinātu kopiju, lai gan izsoles sludinājums oficiālā izdevuma "Latvijas Vēstnesis" laidienā nemaz nav ticis publicēts. Minēto apstiprināja arī oficiālais izdevums "Latvijas Vēstnesis".

Secināts, ka administrators maldinājis tiesu par īpašuma otrās izsoles izsludināšanas procedūras atbilstību Civilprocesa likuma tiesību normām, tādējādi ļaunprātīgi izmantojot administratoram piešķirtās pilnvaras saistībā ar parādnieka mantas pārdošanu.

Maksātnespējas kontroles dienests ar pieteikumu par administratora atcelšanu vērsās tiesā. Tiesa apmierinot pieteikumu secināja, ka administratoram ir paredzēts plašs pilnvaru apjoms saistībā ar parādnieka mantas pārdošanu, tostarp dažādu pieteikumu un pierādījumu iesniegšanu tiesā, tomēr piešķirtās pilnvaras nevar tikt izmantotas ļaunprātīgi, tādējādi radot neuzticību ne vien administratora spējai godprātīgi pildīt administratora pienākumus parādnieka maksātnespējas procesā, bet neuzticamību maksātnespējas procesu sistēmai kopumā. Administrators ar minēto rīcību ir radījis pamatu neuzticībai par viņa turpmākās darbības tiesiskumu maksātnespējas procesos. Tiesas ieskatā šāda rīcība, maldinot tiesu par izsoles norisi un iesniedzot tiesai dokumentus, kuru izcelsme nav skaidra, ir uzskatāma par administratora pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu. Tāpat tiesa pievienojās Maksātnespējas kontroles dienesta secinājumiem, ka administrators neizpildīja Civilprocesa likuma 604.panta pirmajā daļā paredzēto pienākumu, kas nosaka, ka nekustamā īpašuma novērtējumu pirms pārdošanas izsolē veic sertificēts nekustamo īpašumu vērtētājs, nevis īpašuma izsoles sākumcenu nosaka pats administrators, veicot tirgus izpēti. Tiesa secināja, ka maksātnespējas gadījumā, kad mantas pārdošana notiek piespiestā izsolē, adekvātas izsoles sākumcenas noteikšana ir būtiska, jo maksātnespējas process paredz ātru un efektīvu parādnieka mantas realizāciju. Nosakot neadekvāti augstu izsoles sākumcenu, pastāv risks, ka izsolei neautorizēsies neviens dalībnieks vai neviens no dalībniekiem, kas autorizēti izsolei, nepārsolīs sākumcenu, tādējādi tiks radīti lieki izdevumi, rīkojot atkārtotu izsoli. Savukārt, nosakot izsoles sākumcenu zemāku par reālo ieguvumu, ko varētu saņemt par konkrētā īpašuma realizāciju, tiek aizskartas kreditoru intereses un netiek sasniegts maksātnespējas procesa mērķis, proti, pēc iespējas pilnīgāka kreditoru prasījumu apmierināšana.

Prioritātes uzraudzības jomā 2023.gadā

Turpinot Uzraudzības stratēģijas 2022.-2023.gadam izpildi, Maksātnespējas kontroles dienests 2023.gadā noteicis šādas prioritātes uzraudzības jomā:

Administratoru ievadītie dati EMUS ir ticami, pilnīgi, konsekventi un savlaicīgi, maksātnespējas procesa un TAP lietās savlaicīgi ir reģistrēti visi dokumenti.

Mantas pārdošanas plāni un ziņojumi par mantas neesamību ir sastādīti Maksātnespējas likumā noteiktajos termiņos, satur pilnīgu, izvērstu un vispusīgu informāciju par parādnieku un administratora plānotajām darbībām. Administrators ir pēc būtības izvērtējis kreditoru sniegtos iebildumus. Administrators sadarbojas ar procesā iesaistītajām personām un sniedz tām informāciju par procesa norisi.

Administrators ir apzinājis un objektīvi novērtējis visus parādnieka aktīvus, veicis efektīvas darbības mantas atgūšanai un pārdošanai. Administrators ir nodrošinājis, ka trešās personas parādnieka mantas iegādi neizmantos noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai.

Administrators ir objektīvi, vispusīgi un savlaicīgi izvērtējis, vai parādnieka slēgtie darījumi nav nodarījuši zaudējumus kreditoriem, kā arī tīši noveduši parādnieku līdz maksātnespējai. Administrators nevilcinoties cēlis darījumu apstrīdēšanas vai zaudējumu piedziņas prasības, kā arī ziņojis tiesībsardzības un citām institūcijām par parādnieka pārvaldes institūciju prettiesiskām darbībām. Administrators objektīvi, vispusīgi un savlaicīgi izvērtējis, vai parādnieka darījumi neliecina par iespējamu iesaistīšanos noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā un terorisma un proliferācijas finansēšanā, un nekavējoties ziņojis Finanšu izlūkošanas dienestam, ja tam ir pamats.

2.1.1. Neklātienes pārbaudes

Maksātnespējas kontroles dienests nodrošina efektīvu neklātienes uzraudzību, izmantojot EMUS, kur ir pieejami maksātnespējas procesa norises dati, kā arī administratoru lietvedībā reģistrētie dokumenti. **2022.gadā kopumā veiktas:**

34 neklātienes padziļinātās pārbaudes juridisko personu maksātnespējas procesos. Padziļināto pārbažu ietvaros visaptveroši tiek izvērtēta administratora rīcība visā maksātnespējas procesa norisē. Tieši padziļināto pārbažu ietvaros visbiežāk tiek konstatēti pārkāpumi, kas saistīti ar darījumu izvērtēšanu, jo to konstatācija prasa padziļinātu maksātnespējīgā subjekta izpēti, tai skaitā, norēķinu kontu analīzi;

30 neklātienes tematiskās pārbaudes, tajā skaitā 2 TAP un 10 fiziskās personas maksātnespējas procesos, tematisko pārbažu ietvaros tiek pārbaudīts kāds konkrēts maksātnespējas procesa vai TAP aspekts, lielākoties šīs pārbaudes tiek uzsāktas, saņemot trešo personu informāciju, tiesas blakus lēmumus u.c.;

2 neklātienes (horizontālās) tematiskās pārbaudes, kuru ietvaros pārbaudīts:

- vai visiem administratoriem ir spēkā esoša civiltiesiskās apdrošināšanas polise, pārbaudes ietvaros pārbaudīti 148 administratori, nav konstatēts, ka kādam administratoram nebūtu spēkā esoša polise;
- vai EMUS procesa kartiņā ir ievadīti dati, kas nepieciešami maksātnespējas nozares rezultatīvo rādītāju aprēķinam, pārbaudes ietvaros pārbaudīti 86 maksātnespējas procesi, būtiski trūkumi novērsti.

Lai panāktu administratora rīcības atbilstību izvirzītajām prasībām, horizontālo pārbažu ietvaros Maksātnespējas kontroles dienests piemēro "Konsultē vispirms" principu, pirms pārbažu uzsākšanas savlaicīgi brīdinot administratorus, informējot par jomu, kas tiks pārbaudīta un lūdzot savlaicīgi pārliecināties, ka normatīvo aktu prasības ir ievērotas. Šo pārbažu ietvaros nav pieņemts neviens lēmums par pārkāpuma atzīšanu.

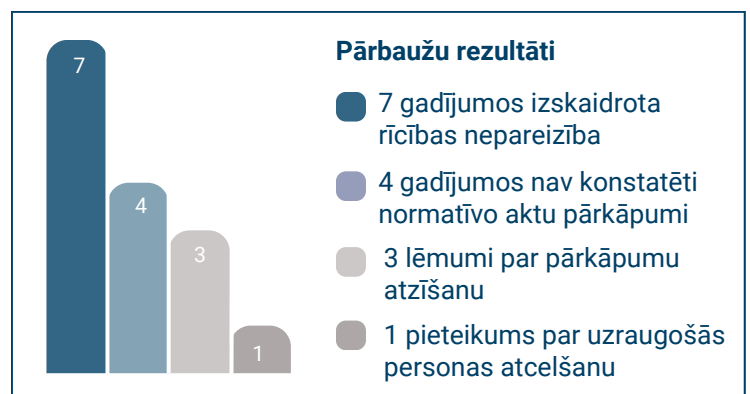
2.1.2. Klātienes pārbaudes

2022.gadā Maksātnespējas kontroles dienests atsāka veikt klātienes pārbaudes administratoru un uzraugošo personu prakses vietās, kas nodrošina iespēju veikt padziļinātu maksātnespējas procesa un TAP norises tiesiskuma un efektivitātes pārbaudi, kā arī iegūt noteiktus ar maksātnespējas procesu un TAP saistītus dokumentus.

2022.gadā (Covid-19 ieviesto ierobežojumu dēļ klātienes pārbaudes tika veiktas no 2022.gada jūnija) tika veiktas **19 klātienes pārbaudes administratoru un uzraugošo personu prakses vietā**, no kurām **18 padziļinātās pārbaudes** un **1 tematiskā pārbaude** (4 pārbaudes tiek turpinātas 2023. gadā).

Pārbaudītie procesi:

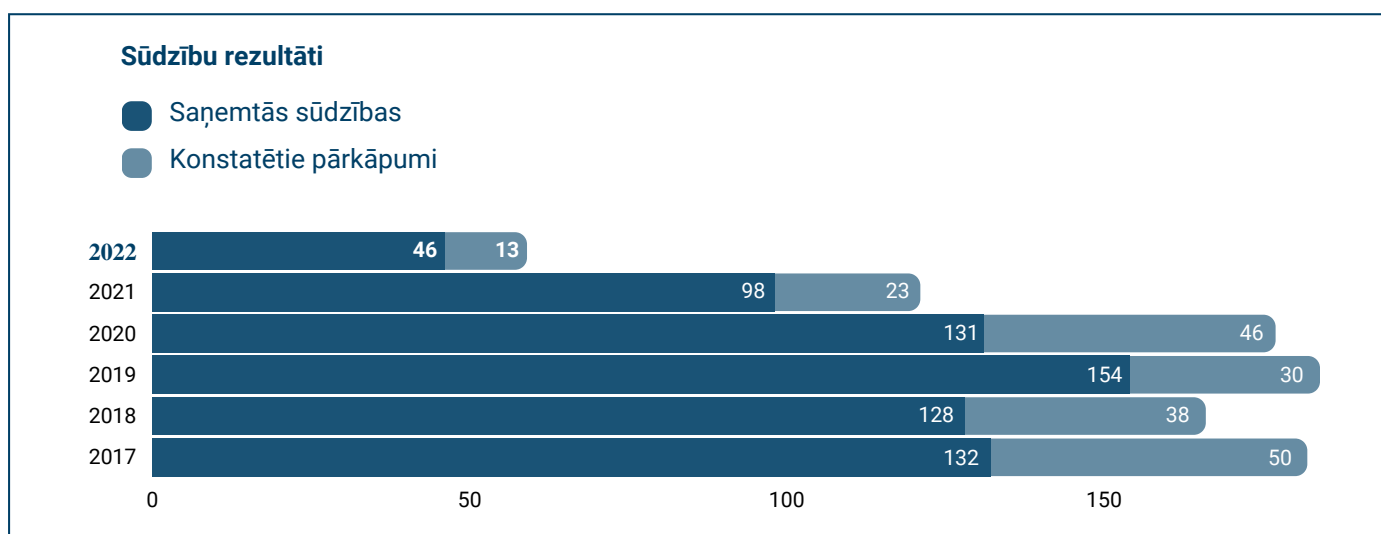
- **15** juridisko personu maksātnespējas procesi
- **1** fiziskās personas maksātnespējas process
- **3** TAP

2.2. Sūdzību izskatīšana

Viens no maksātnespējas procesa un TAP tiesiskuma un efektivitātes nodrošināšanas priekšnoteikumiem ir iesaistīto personu aktīva iesaiste savu interešu aizsardzībai. Viens no šādiem instrumentiem ir sūdzības par administratora un uzraugošās personas rīcību iesniegšana Maksātnespējas kontroles dienestā.

2022.gadā, salīdzinot ar 2021.gadu, ir novērojams Maksātnespējas kontroles dienestā iesniegto sūdzību par administratora un TAP uzraugošās personas rīcību skaita samazinājums. 2022.gadā saņemtas 46 sūdzības par 28 administratoru un 2 TAP uzraugošo personu rīcību. Sūdzību skaita samazinājums ir 53% salīdzinājumā ar 2021.gadu, kad iesniegto sūdzību skaits bija 98. Tāpat 2022.gadā par 43% ir samazinājies lēmumu skaits, ar kuriem atzīti pārkāpumi administratoru darbībā. Attiecīgi 2021.gadā administratoru pārkāpumi tika atzīti ar 23 lēmumiem, savukārt 2022.gadā – 13.

2022.gadā ar 28 lēmumiem sūdzības noraidītas. Liela daļa no noraidītajām sūdzībām bijusi vērsta uz administratora rīcību, izvērtējot kreditoru prasījumus, mantas apzināšanu, kā arī uz administratora rīcību, ceļot tiesā prasības par zaudējumu piedziņu no bijušās valdes. Tāpat sūdzību iesniedzēji vairākkārt vērsuši Maksātnespējas kontroles dienesta uzmanību uz administratoru neatbilstošu komunikācijas stilu.

Konstatētie pārkāpumi

Vērtējot administratoru rīcībā konstatēto pārkāpumu raksturu, secināms, ka konstatētie pārkāpumi, galvenokārt, saistīti ar atklātības nenodrošināšanu maksātnespējas procesā. Proti, 9 no 13 lēmumiem, ar kuriem administratoru rīcībā atzīti normatīvo aktu pārkāpumi, konstatēta informācijas nesniegšana maksātnespējas procesā iesaistītajām personām, vai tās sniegšana novēloti vai nepilnīgi (piemēram, nav sniegtas atbildes uz izteiktajiem iebildumiem, nav nosūtīti darbības pārskati, ilgstoši nav veiktas izmaiņas kreditoru prasījumu reģistrā, nav sniegta informācija par izsoles izdevumiem, nesagatavojot izsoles aprēķinu un neievadot datus EMUS), tādējādi pārkāpjot ne vien Maksātnespējas likuma 6.panta 7.punktā nostiprināto atklātības principu, bet arī speciālās tiesību normas, kuras administratoram uzliek par pienākumu maksātnespējas procesā iesaistītajām personām sniegt konkrētu informāciju.

Izvērtējot sūdzību par administratora rīcību saistībā ar informācijas nesniegšanu, tika secināts, ka administrators, nesniedzot atbildi uz kreditora izteikto lūgumu - administratora atbildību saistībā ar parādnieka nekustamā īpašuma atsavināšanu noteikt atbilstoši normatīvajam regulējumam un atbildību administratoram izmaksāt tikai pēc jautājuma par atbildības apmēra galīgai izšķiršanai, pat, ja lūgumā minēto darbību izpildei vēl nav pienācis izpildes termiņš (administratora gala atbildības apmērs par nekustamā īpašuma pārdošanu tiks norādīts parādnieka maksātnespējas procesa izmaksu sarakstā), nav nodrošinājis maksātnespējas procesa atklātības principa un informācijas sniegšanas pienākuma ievērošanu. Maksātnespējas procesā iesaistītās personas, tostarp kreditori, aizsargājot savas intereses, ir tiesīgas pārliecināties par administratora rīcības likumību un efektivitāti, pieprasot informāciju un sniedzot iebildumus. Arī gadījumos, ja iebildumi vai norādes ir nepamatotas, administratoram ir jāsniedz atbilde, it īpaši, ja neseko tūlītējas darbības (piemēram, netiek sagatavots maksātnespējas procesa izmaksu saraksts, jo vēl nav pamata to darīt), kas atspoguļotu, vai iebildumi un norādes ir ņemti vērā. Tādējādi tiek novērsta maksātnespējas procesā iesaistītās personas ilgstoša neziņa par administratora turpmāko rīcību un ievērots maksātnespējas procesa atklātības princips.

2022.gadā Maksātnespējas kontroles dienests, izvērtējot saņemtās sūdzības, **nav konstatējis būtiskus pārkāpumus, par kuriem tiesā būtu iesniedzams pieteikums par administratora atcelšanu no konkrētā maksātnespējas procesa.** Vienlaikus Maksātnespējas kontroles dienests, izvērtējot saņemto sūdzību, konstatējis pamatu tiesā iesniegt pieteikumu par uzraugošās personas atcelšanu no TAP.

Tāpat sūdzību skaita samazinājums saistāms ar Maksātnespējas kontroles dienesta veikto administratoru plānveida uzraudzību, kā arī informatīvo materiālu izstrādi un pasākumu organizēšanu, kas ir rezultējis administratoru normatīvo aktu prasību pilnīgākā izpratnē un izpildē. Savukārt pārkāpumu samazināšanās saistāma ar to, ka ir veicināta maksātnespējas procesā iesaistīto personu izpratne par maksātnespējas procesa norisi un Maksātnespējas kontroles dienesta un tiesas kompetenci.

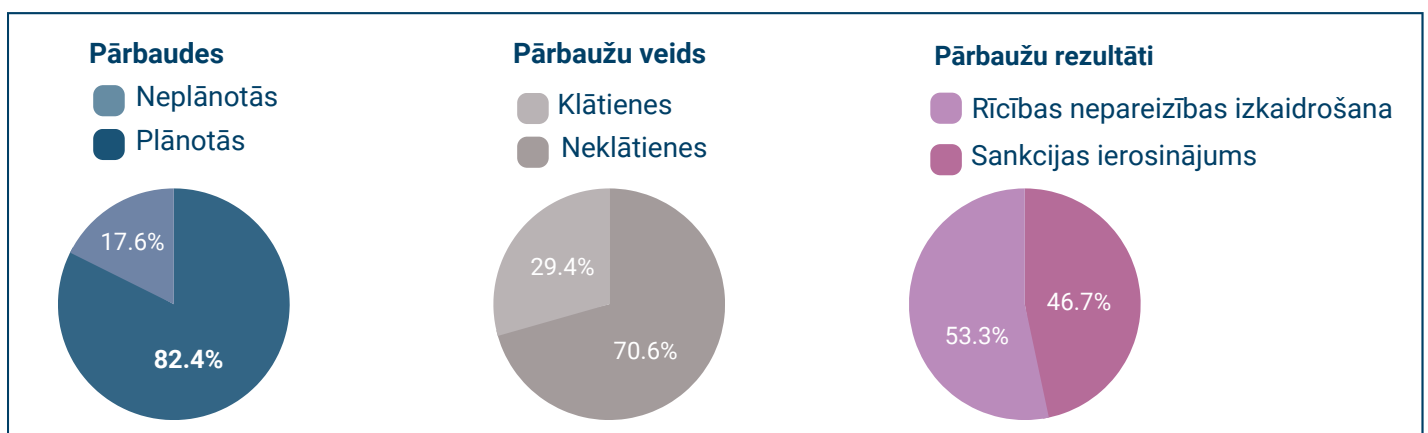
2.3. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana

Administratori ir Novēršanas likuma subjekti (*Novēršanas likuma 3.panta pirmās daļas 13.punkts*) no 2020.gada 1.janvāra. (*Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā.*) No 2021.gada 12.jūlija (*Likums "Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā"*) administratorus Novēršanas likuma prasību izpildē patstāvīgi uzrauga Maksātnespējas kontroles dienests.

2.3.1. Pārbaudes Novēršanas likuma prasību izpildē

Maksātnespējas kontroles dienests 2022.gadā ir nodrošinājis pārbaūžu veikšanu 17 juridisko personu maksātnespējas procesos, veicot 14 plānotās un 3 neplānotās administratoru rīcības pārbaudes Novēršanas likuma prasību izpildē.

12 pārbaudes tika veiktas kā neklātienes (tostarp, 2022.gada pirmajos ceturkšņos Covid-19 ieviesto ierobežojumu dēļ), savukārt 5 – klātienes pārbaudes.

Kopumā Maksātspējas kontroles dienesta veikto **pārbaužu par Novēršanas likuma prasību izpildi rezultātā konstatēts augsts pārkāpumu īpatsvars administratoru darbībā** - no 2022.gadā veiktajām 17 pārbaudēm 7 gadījumos sagatavots ziņojums par sankcijas piemērošanu administratoram, bet 8 gadījumos izskaidrota administratora rīcības nepareizība un sagaidāmā rīcība konstatēto pārkāpumu novēršanai, 2 pārbaudes tiek turpinātas.

Konstatētie pārkāpumi

Pārkāpumi, kuru rezultātā tiek iesniegts ierosinājums par sankciju piemērošanu administratoram, ir:

- ilgstoša ziņojumu nesniegšana Finanšu izlūkošanas dienestam par aizdomīgiem darījumiem;
- ilgstoša klienta izpētes neveikšana;
- ilgstoša informācijas nenoskaidrošana, vai parādnieka patiesais labuma guvējs neatbilst politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusam;
- nepārlicināšanās, vai nekustamā īpašuma atsavināšanas darījums nav uzskatāms par aizdomīgu.

Konstatētie trūkumi

Pārbaudēs biežāk konstatētie trūkumi, kuri pieļauj administratoram izskaidrot rīcības nepareizību un dot termiņu pieļauto neatbilstību novēršanai:

- nav izstrādāts un dokumentēts administratora profesionālās darbības risku novērtējums vai tas izstrādāts formāli;
- nav paredzēti noteikumi, kādos gadījumos tiek veikta klienta darījumu padziļinātā izpēte un kādi pasākumi padziļinātās izpētes laikā tiek veikti;
- nav ietvertas aizdomīgu darījumu pazīmes («sarkanie karogi»), tostarp par aizdomīgiem darījumiem nodokļu jomā, kuras konstatējot veicama padziļināta klienta izpēte vai darījumu uzraudzība;
- nav dokumentēti klientu un viņu veikto darījumu izpētes rezultāti un izpētes ietvaros izdarītie secinājumi, nav saglabāti dokumenti, kas pierāda izpētes veikšanu;
- nav izstrādāts regulējums sankciju risku pārvaldībai vai tas izstrādāts formāli.

Piemērs

Saistībā ar ilgstošu ziņojumu nesniegšanu Finanšu izlūkošanas dienestam par aizdomīgiem darījumiem, pārbaudē konstatēts šāds gadījums. Pārņemot parādnieka norēķinu kontus, un, izvērtējot kontos veiktos maksājumus administrators konstatēja, ka Parādnieks 2018. gadā veicis divus paskaitījumus (aizdevumus) kopumā 30 000 eiro apmērā Polijā reģistrētam uzņēmumam un vienu maksājumu 20 000 eiro apmērā Igaunijā reģistrētam uzņēmumam. Aizdevumi Parādniekam nav atmaksāti, kā arī parādnieka grāmatvedības dokumentos nav minētos darījumus pamatojošie dokumenti. Arī parādnieka pārstāvis nesniedza administratoram informāciju un paskaidrojumus par minētajiem darījumiem. Administrators pārbaudē apliecināja, ka ir izvērtējis minētos darījumus un konstatējis, ka veiktie darījumi (izsniegtie aizdevumi) ir pilnībā nesaistīti ar parādnieka veikto saimniecisko darbību un ir uzskatāmi par netipiskiem, tāpat netika konstatēta iepriekšēja sadarbība ar konkrētajiem uzņēmumiem. Administratora ieskatā darījumi veikti ar mērķi aizvirzīt naudas līdzekļus prom no parādnieka, tiem nav loģiska skaidrojuma un tādējādi ir pamats sniegt ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem Finanšu izlūkošanas dienestam. Ziņojums Finanšu izlūkošanas dienestam iesniegts tikai 2022.gadā jeb nepilnus divus gadus pēc parādnieka maksātspējas procesa pasludināšanas un darījumu izvērtēšanas, turklāt, kad Maksātspējas kontroles dienests uzsāka administratora rīcības izvērtēšanu. Secināts, ka administrators nav ievērojis Novēršanas likuma 31.4 panta pirmās daļas 2.punktā noteikto pienākumu nekavējoties ziņot par katru konstatēto aizdomīgo darījumu, kā rezultātā tika iesniegts ierosinājums par sankcijas piemērošanu.

2.3.2. Piemērotās sankcijas par Novēršanas likuma pārkāpumiem

Kopš 2020.gada 1. janvāra Maksātnešpējas kontroles dienests ir tiesīgs piemērot sankcijas administratoriem atbilstoši Novēršanas likumam, ja tiek konstatēti normatīvo aktu pārkāpumi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā.

2022.gadā Maksātnešpējas kontroles dienests, patstāvīgi konstatējot administratora pieļautu Novēršanas likuma pārkāpumu, **sankcijas par Novēršanas likuma pārkāpumiem piemēroja 7 administratoriem**, pieņēma 3 lēmumus par brīdinājuma izteikšanu un 4 lēmumus par soda naudu piemērošanu 1 650 eiro apmērā (kopējais piemērotās soda naudas apmērs).

Informācija par administratoriem piemērotajām sankcijām pieejama Maksātnešpējas kontroles dienesta tīmekļvietnes sadaļā "[Atbildība par NILLTPF novēršanas likuma prasību pārkāpšanu](#)".

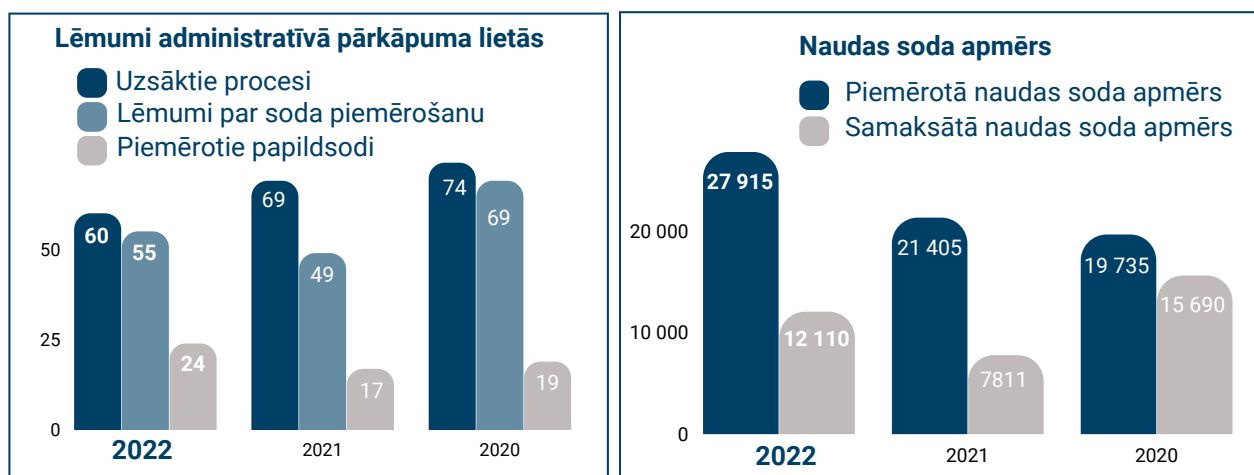
2.4. Administratīvo pārkāpumu lietas

Maksātnešpējas kontroles dienests veic administratīvā pārkāpuma procesu par maksātnešpējas procesa un TAP noteikumu pārkāpšanu.

2.4.1. Administratīvā pārkāpuma procesa vešana 1.līmenī

Veicot administratīvā pārkāpuma procesu, Maksātnešpējas kontroles dienests 2022.gadā uzsācis 60 administratīvā pārkāpuma procesus un pie administratīvās atbildības saucis 55 fiziskās personas, 24 no tām piemērots arī papildsods – aizliegums ieņemt noteiktus amatus komercsabiedrībās. Lai gan ierosināto administratīvā pārkāpuma procesu skaits ir turpinājis samazināties, 2022.gadā, salīdzinot ar 2021.gadu, pieaudzis sodīto personu skaits, un arī to personu skaits, kurām piemērots papildsods.

Lielākā daļa, tas ir, 58 no 60 uzsāktajiem administratīvā pārkāpuma procesiem, bijuši pret parādnieka pārstāvi juridiskās personas maksātnešpējas procesā, savukārt 1 gadījumā - pret TAP uzraugošo personu, bet vēl 1 – pret bijušo administratoru. Maksātnešpējas kontroles dienests, veicot administratīvā pārkāpuma procesu, piemēro pie atbildības saucamajām personām arī papildsodu, jo tas ir efektīvs līdzeklis negodprātīgu personu izslēgšanai no komerciesiskās aprites uz noteiktu laiku. Izskatītajās lietās vērojama tendence komercsabiedrību valdes locekļiem apzināti izvairīties no atbildības par dokumentu nenodošanu un secīgi komersantam nodarītajiem zaudējumiem (gan administratīvi tiesiskās, gan civiltiesiskās) ar dažādiem juridiskiem risinājumiem. Piemēram, formālu valdes nomaiņu neilgi pirms maksātnešpējas procesa pasludināšanas, sevišķi ieceļot valdē ārvalstniekus, pret kuriem tiesvedība ir apgrūtināta vai neiespējama. Šādos gadījumos jaunieceltā valde ar parakstu ir apliecinājusi dokumentu un mantas pārņemšanu no iepriekšējās valdes, tādējādi uzņemoties pilnu mantisku atbildību. Minētās darbības tiešā veidā negatīvi ietekmē maksātnešpējas procesa norisi, jo liek šķēršļus administratoram nodrošināt maksātnešpējas procesa efektivitāti. Vienlaikus, ir skaidrs, ka šīs problēmas risinājumi ir meklējami ārpus maksātnešpējas procesa.

Administratīvo pārkāpumu procesa ietvaros 2022.gadā palielinājies gan Maksātnespējas kontroles dienesta uzliktā naudas soda apmērs – 27 915 eiro, gan iekasētā naudas soda apmērs – 12 110 eiro. Palielinājies arī vidējais vienai personai piemērotais soda apmērs un tas ir 507 eiro, 2021.gadā tas bija 437 eiro. Nosakot naudas soda apmēru, Maksātnespējas kontroles dienests ņem vērā dažādus apstākļus, piemēram, vai persona pārkāpumu ir novērsusi, vai sadarbojas ar administratoru un iestādi, vai tai ir mantisko stāvokli ietekmējoši apstākļi utt.

2.4.2. Administratīvā pārkāpuma procesa vešana 2. līmenī

Maksātnespējas kontroles dienesta direktore, jeb augstāka amatpersona Administratīvās atbildības likuma izpratnē, 2022.gadā, izskatot sūdzības par Maksātnespējas kontroles dienesta Pirmā uzraudzības departamenta amatpersonu pieņemtajiem lēmumiem administratīvo pārkāpumu lietās, ir pieņēmusi 9 lēmumus, kā arī 1 lēmumu par atteikšanos atjaunot sākotnējā lēmuma pārsūdzēšanas termiņu un 1 gadījumā atteikusies izskatīt sūdzību.

No 2022.gadā 9 pieņemtajiem lēmumiem pēc sūdzību izskatīšanas 3 gadījumos Maksātnespējas kontroles dienests ir grozījis sākotnēji uzlikto administratīvo sodu. Savukārt 2021.gadā izskatot sūdzības, ir pieņemti 13 lēmumi, 2 gadījumos grozot uzlikto administratīvo sodu. Sūdzību skaita samazināšanās ir daļēji saistīta ar pakāpenisku tiesu prakses nostiprināšanos, nodrošinot iespēju sagatavot uz tiesu praksi balstītus lēmumus, tādējādi samazinot sūdzības iesniedzēju izredzes panākt lēmumu atcelšanu vai grozīšanu.

No 2022.gadā Maksātnespējas kontroles dienesta augstākas amatpersonas pēc sūdzību izskatīšanas pieņemtajiem 9 lēmumiem un lēmumu par atteikšanos atjaunot procesuālo termiņu, 5 lēmumi ir pārsūdzēti tiesā.

Par Maksātnespējas kontroles dienesta pieņemtajiem lēmumiem administratīvo pārkāpumu lietās (tajā skaitā par lēmumiem, kas pieņemti pirms 2022.gada) tiesas 2022.gadā ir pieņēmušas 6 nolēmumus, ar kuriem nav grozīts un nav atcelts neviens Maksātnespējas kontroles dienesta lēmums. Daļa no minētajām sūdzībām ir saistītas ar sūdzību iesniedzēju izpratnes trūkumu par to, ka formāla Maksātnespējas likumā noteikto darbību veikšana nenozīmē normatīvajos aktos noteikto pienākumu izpildi pēc būtības. Tāpat daļā sūdzību ir norādīti iemesli pienākumu nepildīšanai, kurus sūdzību iesniedzēji kļūdaini uzskata par objektīvu pamatu viņu atbrīvošanai no administratīvās atbildības. Tāpat daļa no minētajām sūdzībām ir balstītas uz nepareiziem secinājumiem par administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanas procedūras neievērošanu, tostarp nesamērīgu naudas sodu, kā arī papildsodu, ar kuru parādnieka pārstāvjiem būtisku pārkāpumu pieļaušanas gadījumos tiek atņemtas tiesības uz noteiktu laika posmu ieņemt amatus komercsabiedrībās. Daļā tiesā iesniegto sūdzību pēc būtības ir norādīti tie paši argumenti, kas ietverti Maksātnespējas kontroles dienestā iesniegtajās sūdzībās par sākotnējo amatpersonas lēmumu, no kā var secināt, ka sūdzību iesniedzēji nereti nav izvērtējuši sūdzību iesniegšanas nepieciešamību.

3. DARBINIEKU AIZSARDZĪBA DARBA DEVĒJA MAKSĀTNESPĒJAS GADĪJUMĀ

Viena no mazāk aizsargātajām maksātnespējas procesā iesaistīto personu kategorijām ir parādnieka (maksātnespējīgā darba devēja) darbinieki. Nereti darba devējs ilgstoši pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas nespēj vai nevēlas norēķināties ar darbiniekiem, kas neapšaubāmi kritiski ietekmē darbiniekus, kas pelna iztikas līdzekļus.

Lai mazinātu maksātnespējas procesa izraisītās negatīvās sekas, valsts garantē darbinieku aizsardzības pamatlīmeni, sedzot darba devēja nesamaksāto darba samaksu likumā "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" noteiktajā apmērā.

Darba devēja nesamaksātā darba samaksa tiek segta no garantiju fonda līdzekļiem, kura turētājs un pārvaldītājs ir Maksātnespējas kontroles dienests. Garantiju fonda līdzekļus veido uzņēmējdarbības riska valsts nodevas daļa, ko darba devējs katru mēnesī maksā par katru savu darbinieku – šobrīd nodevas apmērs ir 0,36 eiro.

Maksātnespējas procesos, kas pasludināti, sākot no 2018. gada, maksimālais katram prasījumam izmaksājama apmērs ir piesaistīts pusotras minimālās mēnešalgas apmēram. 2022.gadā maksimālā no garantiju fonda piešķiramā bruto summa vienam darbiniekam bija 4 571,22 eiro (tai skaitā, Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu darba devēja likmes daļa).

Minimālās algas palielināšanās no 2023.gada 1.janvāra no 500 eiro uz 620 eiro ietekmēs darbiniekiem izmaksājamo līdzekļu apjomu no garantiju fonda. Maksātnespējas procesos, kas pasludināti sākot no 2023.gada 1.janvāra, maksimālā no garantiju fonda piešķiramā bruto summa vienam darbiniekam palielināsies līdz 5 668,15 eiro (tai skaitā, Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu darba devēja likmes daļa).

Vienlaikus jāņem vērā, ka Maksātnespējas kontroles dienests darbiniekam nepiešķir vairāk naudas līdzekļus nekā viņam pienāktos, strādājot maksātnespējīgajā uzņēmumā, t.i., gadījumā, ja darbiniekam nesamaksātā darba alga ir bijusi mazāka par pusotru minimālo mēnešalgu mēnesī, darbinieks no garantiju fonda saņems naudas līdzekļus tādā apmērā, kāds aprēķināts grāmatvedībā par attiecīgo laika periodu. Līdz ar to secināms, ka Maksātnespējas kontroles dienests nepārņem darba devēja parādus darbiniekiem, kā arī sedz tos tikai normatīvajos aktos noteiktajā apmērā. Atlikušajā daļā darbinieka prasījums tiek segts no parādnieka mantas.

Izvērtējot iepriekšējo gadu datus, var secināt, ka no garantiju fonda tiek segti mazāk kā puse no maksimāli piešķiramās bruto summas vienam darbiniekam, piemēram, 2022.gadā vienam nodarbinātajam vidēji no garantiju fonda segtā summa bija 1 842 eiro, kas sastādīja 40% no maksimāli piešķiramās bruto summas.

No garantiju fonda sedzamais darbinieku prasījumu vidējais apmērs un īpatsvars no maksimāli iespējamā darbinieku prasījumu apmēra no 2020.gada līdz 2022.gadam

Gads	Maksimāli piešķiramā bruto summa 1 darbiniekam, t.sk VSAO darba devēja likmes daļa, eiro	Vidējā segtā bruto summa 1 darbiniekam, t.sk VSAO darba devēja likmes daļa, eiro	Sedzamā darbinieku prasījumu apmēra īpatsvars no maksimāli piešķiramās bruto summas, %
2022	4 571	1 842	40
2021	4 571	1 359	29
2020	3 947	1 440	36

Līdz 2021.gada 1.septembrim kreditoriem, tai skaitā darbiniekiem, bija noteikts aizliegums iesniegt juridiskās personas (sava darba devēja) maksātnespējas procesa pieteikumu, līdz ar to ir novērojams kopējā no garantiju fonda izmaksāto līdzekļu apmēra samazinājums. Lai mazinātu moratorija ietekmi un neradītu darbiniekiem negatīvās sekas, Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 18.pantā tika noteikts, ka periods, par kuru ir sedzami darbinieku prasījumi, tiks pagarināts par moratorija periodu, nepārsniedzot 12 mēnešus.

2022.gadā no garantiju fonda veiktās izmaksas, salīdzinājumā ar 2021.gadu, ir palielinājušās par 137% un lielākās izmaksas veiktas gada beigās - 2022.gada novembrī no garantiju fonda darbinieku prasījumu segšanai Maksātnespējas kontroles dienests izmaksāja 631 597 eiro, kas ir vairāk nekā pirmajos 2022.gada 10 mēnešos kopā (2022.gada 10 mēnešos tika izmaksāti 495 363 eiro).

Lielākie darba devēji, kuru darbinieku prasījumus sedzis Maksātspējas kontroles dienests 2022.gadā:

Lielākie darba devēji	Darbinieku skaits	Izmaksātā summa, eiro
SIA "RĪGAS MIKROAUTOBUSU SATIKSME"	139	298 849
SIA "RAMATAS PLUS"	96	238 357
SIA "VENTBETONS-V"	49	134 395

Vidējais darbinieku prasījumu apmierināšanas iesnieguma izskatīšanas termiņš ir atkarīgs no parādnieka – darba devēja nodoto dokumentu kvalitātes. 2022.gadā iesniegumi par darbinieku prasījumu apmierināšanu tika izskatīti vidēji 24 dienu laikā, kas ir par 49% īsākā termiņā nekā tas bija 2021.gadā.

Vidējais darbinieku prasījumu apmierināšanas iesnieguma izskatīšanas termiņš no 2020.gada līdz 2022.gadam.

Gads	Administrātoru iesniegumi par darbinieku prasījumu apmierināšanu maksātspējīgo darba devēju uzņēmumos (skaits)	Tai skaitā iesniegti, izmantojot EMUS (skaits)	Vidējais darbinieku prasījumu apmierināšanas iesnieguma izskatīšanas termiņš (dienās kopš administrātorā iesnieguma iesniegšanas)
2022	57	10	24
2021	65	4	47
2020	73	3	46

4. ELEKTRONISKĀ MAKSĀTNESPĒJAS UZSKAITES SISTĒMA

Viena no Maksātspējas kontroles dienesta darbības stratēģijā 2021.-2025.gadam izvirzītajām prioritātēm ir procesu digitalizācija, līdz ar to viens no iestādes uzdevumiem 2022.gadā ir bijis EMUS uzturēšana, pilnveidošana un attīstība.

2022.gadā EMUS pirmo reizi prezentēts plašākai – starptautiskai publikai. Par godu iestādes 20 gadu jubilejai Maksātspējas kontroles dienests organizēja starptautisku konferenci "Insolvency Goes Digital" jeb "Maksātspēja kļūst digitāla", kuras ietvaros kopā ar ārvalstu ekspertiem tika aplūkots, kā pēdējo gadu laikā ir digitalizēta maksātspējas joma Latvijā un citās valstīs. Lektoru vidū bija arī eksperti no Čehijas, Polijas un Lietuvas. Uzklusot ārvalstu kolēģu prezentācijas, esam secinājuši, ka Latvija maksātspējas nozares digitalizācijā ir krietnu soli priekšā citām valstīm.

EMUS administratoru un uzraugošo personu lietvedībā ir reģistrēti 569 tūkstoši dokumentu

EMUS ir 249 pastāvīgi lietotāji

Kopumā reģistrēti 32 tūkstoši maksātspējas procesu un TAP

EMUS e-pakalpojumu 2022.gadā ir lietojuši 3455 lietotāji

2022.gadā piešķirtā finansējuma ietvaros Maksātnespējas kontroles dienests sadarbībā ar Tiesu administrāciju ieviesa vairāku EMUS esošo funkcionalitāšu pilnveidojumus, lai uzlabotu EMUS lietotāju darba vidi. Piemēram, pilnveidota e-adreSES sadaļa, izveidojot iespēju administratoram veikt izdruku par nosūtītajiem e-adreSES ziņojumiem, kā arī saņemt paziņojumu e-pastā par nenosūtītu e-adreSES ziņojumu. Tāpat ir izveidots jauns universāls rīks "DP kalkulators" (administratoriem šī funkcionalitāte pieejama no 2023.gada janvāra), kurā administratoram nodrošināta iespēja ievadīt konkrētā darbinieka (kreditora) darba tiesisko attiecību periodu un grāmatvedībā aprēķināto summu, lai EMUS automātiski norādītu sedzamo konkrētā darbinieka prasījuma periodu un summu atbilstoši Maksātnespējas likuma 118.panta trešajai daļai. Savukārt administratoru lietvedības sadaļā ir izveidota funkcionalitāte, kas nodrošina, ka ar vienas pogas palīdzību nosūtāmā dokumenta kartiņā kā dokumenta saņēmējus var ielasīt attiecīgā procesa kreditorus un tiesu, kas pasludinājusi maksātnespējas procesu.

2023.gadā plānoti vairāki EMUS pilnveides pasākumi, no kuriem būtiskākie ir:

Lai atvieglotu administratoru darbu attiecībā uz starptautisko un nacionālo sankciju ievērošanu, EMUS plānots ieviest sankciju meklētāju

Plānots paplašināt administratoru kandidātu ieteikšanas sistēmu, ieviešot elektronisku un uz nejaušības principu balstītu sistēmu administratora izvēlei kredītiestādes maksātnespējas procesā

Lai praktiski ieviestu grozījumus Maksātnespējas likumā, ar ko tiek ieviesta Direktīva par pārstrukturēšanu un maksātnespēju (EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA (ES) 2019/1023 (2019.gada 20.jūnijs) par preventīvās pārstrukturēšanas regulējumu, parādsaistību dzēšanu un diskvalifikāciju un ar pārstrukturēšanu, maksātnespēju un parādsaistību dzēšanu saistīto procedūru efektivitātes palielināšanas pasākumiem un ar ko groza Direktīvu (ES) 2017/1132 (Direktīva par pārstrukturēšanu un maksātnespēju)), plānots veikt būtiskas izmaiņas EMUS

5. MAKSĀTNESPĒJAS NOZARES AKTUĀLIE DATI

Maksātnespējas kontroles dienests ir apkopojis maksātnespējas nozari raksturojošos rezultātos rādītājus par 2022.gadu. Rādītāji ir iegūti, apkopojot administratoru ievadītos datus EMUS, datus no Tiesu informatīvās sistēmas un maksātnespējas reģistra.

Salīdzinot ar 2021.gadu, 2022.gadā ir pieaudzis juridiskās personas maksātnespējas procesu skaits (skatīt tabulu "Absolūtais maksātnespējas procesu un TAP skaits"). Tas ir likumsakarīgi, ņemot vērā to, ka 2022.gadā vairs nebija spēkā Covid-19 pandēmijas seku novēršanai ieviestie ierobežojumi – t.s. moratorijs (aizliegums kreditoram iesniegt tiesā maksātnespējas procesa pieteikumu, ierobežojums zaudēja spēku 2021.gada 2.septembrī) un t.s. drošās ostas princips (pienākuma pašam parādniekam iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu iesaldēšana, ierobežojums zaudēja spēku 2022.gada 1.janvārī), līdz ar to maksātnespējas nozare ir darbojusies brīvā tirgus apstākļos. Arī kreditoru aktivitāte attiecībā uz maksātnespējas procesa ierosināšanu parādniekam ir ievērojama, 47% gadījumu maksātnespējas lietas ierosinātas pēc kreditora pieteikuma.

Pretēji juridiskās personas maksātnespējas procesu skaitam, 2022.gadā ir vērojama tendence samazināties pasludināto fizisko personu maksātnespējas procesu skaitam. Ja vien šī brīža ekonomiskā situācija neatstās būtiskas negatīvas sekas uz fizisko personu spēju norēķināties ar saviem kreditoriem, pastāv iespēja, ka 2023.gadā maksātnespējīgo fizisko personu skaits varētu vēl vairāk samazināties, jo līdz ar minimālās mēnešalgas celšanu maksātnespējas process ir kļuvis dārgāks – maksātnespējas procesa depozīts 2023.gadā ir 1240 eiro, iepriekš – 1000 eiro.

2022.gadā pieaudzis ierosināto TAP skaits. Komersanti savas uzņēmējdarbības glābšanai no finansiālām grūtībām aizvien vairāk izvēlas likumā nostiprinātu procedūru – TAP. Tomēr krities ir to gadījumu skaits, kad tiesa pēc lietas ierosināšanas ir pasludinājusi TAP īstenošanu, un vairumā gadījumu iemesls ir kreditoru atteikums saskaņot TAP pasākumu plānu.

Absolūtais maksātnespējas procesu un TAP skaits

Rādītājs	2022	2021	2020
Ierosinātās juridiskās personas maksātnespējas procesa lietas (t.sk. pēc kreditoru pieteikumiem)	393 (186)	257 (54)	392 (-)
Pasludinātie juridiskās personas maksātnespējas procesi	302	242	375
Pasludinātie fiziskās personas maksātnespējas procesi	816	901	986
Ierosinātie TAP	129	92	108
Pasludinātie TAP	16	26	13

Minēto apliecina arī tabulā "TAP efektivitātes rādītāji" iekļautie dati, kas raksturo sekmīgi pabeigto TAP (ĀTAP) skaitu pret izbeigtajiem TAP (ĀTAP). Tikai 11% gadījumu parādnieks ir veiksmīgi izpildījis TAP pasākumu plānu. Vairumā gadījumu – 68% TAP (ĀTAP) lieta ir izbeigta vēl ierosināšanas stadijā, jo kreditoru vairākums nav saskaņojis parādnieka izstrādāto TAP pasākumu plānu. Līdz ar to secināms, ka uzņēmējiem rūpīgāk jāstrādā pie efektīvu un realitātē īstenojamu plānu izstrādes un kreditoru pārliecināšanas.

TAP efektivitātes rādītāji

Rādītājs	2022	2021	2020
Pasludināto TAP (ĀTAP) skaits pret pasludināto juridiskās personas maksātnespējas procesu skaitu	5%	11%	4%
Proporcija starp ierosināto un pasludināto TAP (ĀTAP) skaitu	12%	28%	12%
Sekmīgi pabeigto TAP (ĀTAP) skaits pret izbeigtajiem TAP (ĀTAP)	11%	16%	9%

2022.gadā ir uzlabojušies tādi maksātnespējas procesa rādītāji (skatīt tabulā "Maksātnespējas procesa efektivitātes rādītāji"), kā atgūstamība (recovery rate) un izmaksas. Tomēr ir vērojama tendence palielināties maksātnespējas procesa ilgumam, un nemainīgs ir rādītājs, kurš raksturo to gadījumu skaitu, kad maksātnespējas procesā tiek sastādīts ziņojums par mantas neesamību, jeb parādnieka mantas apmērs ir mazāks par maksātnespējas procesa depozīta apmēru. Skaidrojums šiem rādītājiem meklējams apstākļos, kas norisinājušies pirms maksātnespējas procesa, laikā, kad parādnieks nodarbojās ar saimniecisko darbību.

Analizējot konkrētus gadījumus, redzams, ka bieži tiek nobēdzināta parādnieka manta, notikusi uzņēmuma pāreja, parādnieks tīši novests līdz maksātnespējai, līdz ar to maksātnespējas procesā norit garas tiesvedības un kriminālprocesi, kā arī mantas, ko atsavināt kreditoru labā, nav. Maksātnespējas kontroles dienests 2022.gadā dažādos formātos vērsis iesaistīto institūciju uzmanību uz šīs problēmas aktualitāti.

Attiecībā uz fizisko personu maksātnespējas procesiem – jau vairākus gadus nemainīga paliek tendence, ka sekmīgi – ar saistību dzēšanu, fiziskās personas maksātnespējas procesu izdodas pabeigt ap 70% parādnieku, 2022.gadā tas bija 71%. Analizējot gadījumus, kad tiesa izbeidz maksātnespējas procesu, nedzēšot atlikušās parādnieka saistības, redzams, ka 15% gadījumu tiesa dažādu ierobežojumu dēļ nav piemērojusi saistību dzēšanas procedūru, 10% gadījumu parādnieki nav pildījuši saistību dzēšanas plānu. Tāpat ir gadījumi, kad parādnieks nokārto visas savas saistības, vai arī maksātnespējas procesa ietvaros nepiesakās neviens kreditors.

Maksātnespējas procesa efektivitātes rādītāji

Rādītājs	2022	2021	2020
Vidējais maksātnespējas procesa ilgums	2.4	2	1.6
Nodrošināto kreditoru prasījumu atgūšanas rādītāji (recovery rate) (centi no viena eiro)	68	44	25
Nenodrošināto kreditoru prasījumu atgūšanas rādītāji (recovery rate) (centi no viena eiro)	12	9	3
Maksātnespējas procesa izmaksas (centi no viena kreditoriem segtā eiro/centi no viena maksātnespējas procesā atgūtā eiro)	40	44	74
Procesu skaits, kad tiek sastādīts ziņojums par mantas neesamību, īpatsvars	55%	54%	55%
Gada laikā sekmīgi pabeigto saistību dzēšanas procedūru skaits pret pabeigto fiziskās personas maksātnespējas procesa skaitu	71%	72%	70%

Administratoru profesionālo darbību raksturojošo rādītāju tabulā redzams, ka 2022.gadā, salīdzinot ar 2021.gadu, ir palielinājies administratora lietvedībā esošo maksātnespējas procesu skaits, kas skaidrojams ar administratoru skaita samazinājumu un juridiskās personas maksātnespējas procesa skaita pieaugumu. Vienlaikus nav novērojamas indikācijas, ka administratoru noslodze būtu pārlietu liela, un administratoru skaits būtu jāpalielina. Analīzi par datiem, kas saistīti ar administratoru rīcībā konstatētajiem pārkāpumiem, skatīt sadaļā "Uzraudzība".

Administrātoru darbības rādītāji

Rādītājs	2022	2021	2020
Vidējais maksātnespējas procesu skaits vienam administrātoram	18 (5 juridiskās un 13 fiziskās personas maksātnespējas procesi)	17 (4 juridiskās un 14 fiziskās personas maksātnespējas procesi)	-
Sodīto administrātoru skaits pret kopējo administrātoru skaitu (procentuāli)	20%	32%	26%
Procesu skaits, kuros pārkāpumu dēļ ir nomainīts maksātnespējas procesa administrātors, pret aktīvo lietu skaitu	0.17%	0.5%	0.8%

Tabulā, kas satur skaitļus par 2022.gadā izbeigtajiem juridiskās personas maksātnespējas procesiem, redzams, ka būtiski samazinājušies atsevišķi rādītāji – atzīto kreditoru prasījumu apjoms, izmaksas un atgūto finanšu līdzekļu apjoms. Tas skaidrojams ar apstākli, ka 2021.gadā tika izbeigts AS "Liepājas metalurģis" maksātnespējas process, kas šo rādītāju ziņā ir lielākais maksātnespējas process Latvijā. 2022.gada statistikā šādu maksātnespējas procesu nav.

Lielākie no 2022.gadā izbeigtajiem juridiskās personas maksātnespējas procesiem

SIA "Ormus"	Atzīto kreditoru prasījumu apjoma ziņā	33 milj. eiro
AS "Krāsainie lējumi"	Atgūto finanšu līdzekļu apjoma ziņā	7 milj. eiro
	Apmierināto kreditoru prasījumu ziņā	6.3 milj. eiro
	Maksātnespējas procesa izmaksu ziņā	960 000 eiro
	Administrātoru atlīdzības ziņā	350 000 eiro

Absolūtie skaitļi 2022.gadā izbeigtajos juridiskās personas maksātnespējas procesos

Rādītājs	2022 (milj. eiro)	2021 (milj. eiro)	2020 (milj. eiro)
Atzīto kreditoru prasījumu apjoms (eiro), t.sk.:	192.3	336.9	218.9
• nodrošinātie	23.6	126.3	41.5
• nenodrošinātie	168.7	210.6	177.4
Atgūto finanšu līdzekļu apjoms (eiro), t.sk.:	28.2	55.1	13
• no ieķīlātās mantas realizācijas atgūtie līdzekļi	13.9	44.1	9.1
• no neieķīlātās mantas realizācijas atgūtie līdzekļi	14.3	11	3.9

Apmierināto prasījumu apjoms (eiro), t.sk.	21	25.8	5
• nodrošinātie	8.5	18.2	1.8
• nenodrošinātie	12.4	7.6	3.2
Kopējās izmaksas	5.2	23.3	2.9
• administratora atlīdzība	1.7	2.5	1.3
• ekspertu atlīdzība	0.8	0.2	0.1
• pārējās izmaksas	2.8	20.6	0.5

6. 2023.gada PRIORITĀTES

Maksātnešpējas kontroles dienests 2023.gadā turpinās īstenot pasākumus, kas vērsti uz iestādes darbības stratēģijā 2021.-2025.gadam un Uzraudzības stratēģijā 2022.-2023.gadam noteikto mērķu sasniegšanu. Lai turpinātu mērķtiecīgi īstenot riskos balstītu uzraudzību, Maksātnešpējas kontroles dienests 2023.gadā izstrādās Uzraudzības stratēģiju nākamajam uzraudzības periodam – 2024.un 2025.gadam.

Viens no apjomīgākiem Maksātnešpējas kontroles dienesta darbiem 2023.gadā būs izstrādāt maksātnešpējas sektora risku novērtējumu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā, kurā ietvertie secinājumi tiks izmantoti arī Latvijas Nacionālajā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risku novērtēšanas ziņojumā. Pārbaužu rezultāti par Novēršanas likuma prasību izpildi 2022.gadā ir signāls, ka administratoriem nav pietiekamas izpratnes par viņu nozīmīgo lomu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas kontekstā. Tādēļ 2023.gadā plānotas administratoru apmācības un konsultatīvs atbalsts Novēršanas likuma prasību izpildē, kā arī stingru uzraudzības pasākumu īstenošana.

Iestādes efektīvas darbība nav iedomājama bez EMUS. Līdz ar to Maksātnešpējas kontroles dienests turpinās īstenot pasākumus, kas vērsti uz sistēmas attīstību un lietotājiem draudzīgu risinājumu ieviešanu, virzot informatīvo ziņojumu "Par Elektroniskās maksātnešpējas uzskaites sistēmas attīstību" un paredzot būtiskus sistēmas uzlabojumus. 2023.gadā EMUS plānots integrēt sankciju meklētāju, izstrādāt automatizētu un uz nejaušības principa balstītu sistēmu administratora amata kandidāta izvēlei kredītiestādes maksātnešpējas procesā, kā arī veikt sistēmas pielāgojumus, lai praktiski ieviestu grozījumus Maksātnešpējas likumā, ar ko tiek ieviesta Direktīva par pārstrukturēšanu un maksātnešpēju.

Saistībā ar Direktīvas par pārstrukturēšanu un maksātnešpēju ieviešanu 2023.gadā tiks izstrādāti arī vairāki normatīvo aktu projekti, piemēram, uzraugošo personu rīcības kodekss, noteikumi par uzraugošo personu civiltiesisko apdrošināšanu u.c. Tāpat plānots izstrādāt grozījumus administratoru eksaminācijas kārtībā.

Lai Maksātnešpējas kontroles dienests arī nākotnē varētu turpināt sekmīgi pildīt tam noteiktos uzdevumus, 2023.gadā turpināsim strādāt pie iestādes kapacitātes stiprināšanas.

Kā maksātnešpējas politikas īstenoņāji turpināsim strādāt kopā ar Tieslietu ministriju, kā arī mērķtiecīgi sadarboties ar nevalstiskajām organizācijām un valsts pārvaldes iestādēm, lai sniegtu priekšlikumus un atbalstu normatīvā regulējuma uzlabošanai maksātnešpējas jomā.